

A vadgazdálkodás minősítése a Dél-dunántúli régióban

Nagy Mónika Zita

Kaposvári Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, 7400 Kaposvár, Guba Sándor u. 40.

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyar társadalmi és gazdasági életben évek óta tartó változások jelentősen befolyásolták a magyar vadgazdálkodás helyzetét. A már eddig is meghatározó különbségek tovább nőttek az egyes vadgazdálkodási területek között. A fejlettségbeli (gazdasági), és a minőségbeli eltérések kialakulása nem meglepő, hiszen az egyes országrészeknek (vadgazdálkodási körzeteknek) más és más az ökológiai és a gazdasági potenciáljuk. A Dél-dunántúli erdők természeti adottságai, jó vadeltartó képessége igen jelentős, így a szarvasféléknek egész évben kielégítő és változatos táplálékot nyújtanak (Nádas, 2001). Vizsgálataim során az elkészített SWOT analízissel feltártam a Dél-dunántúli régió területén található vadgazdálkodási szervezetek helyzetét. Különböző statisztikai módszerek segítségével alátámasztottam a szakemberek - az állomány minőségére vonatkozó - állításait.

(Kulcsszavak: gímszarvas, minőség, vadgazdálkodás, Dél-dunántúli régió)

ABSTARCT

The qualification of big game management in the South Transdanubian Region

Mónika Zita Nagy

Kaposvár University, PhD School of Management and Organizational Science, H-7400 Kaposvár Guba S. u. 40

The situation of the Hungarian big game management had been significantly influenced by the changing process of the economical and social life for years. The existing differences were continuously growing among different territories of game management. It is no wonder that there are economical and qualitative differences because of the different ecological and economical potentials of the different big game areas. Natural resources of the South Transdanubian forests, the wild retentiveness are very important, therefore they provide all deer species the best and diversified nutrition (Nádas, 2001). On the basis of SWOT-analysis I exposed the position of the big game management organizations in the South Transdanubian Region. Different statistical methods were used to prove the claims of the specialists – regarding to quality of the herd.

(Keywords: red deer, qualification, big game management, South Transdanubian Region)

BEVEZETÉS

Európa területén Magyarország vadászati hatalomnak számít, amelyet természeti adottságainak és nagy múltú vadászati kultúrájának köszönhet. Ezért is fontos a mai vadgazdálkodás helyzetének továbbfejlesztése, amelyben segítséget nyújthatnak a különböző statisztikai elemzések, analízisek (Rácz, 2004).

A magyar vadgazdálkodás működését az 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadásatról határozza meg. A törvény szerint a vad állami tulajdon és a vadászati jog a földtulajdon elválaszthatatlan tartozéka. A hangsúlyt a minőségi vadgazdálkodásra és a vad védelmére helyezi, amelynek érdekében módosították a korábbi jogszabályokat. Bevezették a vadgazdálkodási és a vadvédelmi bírságot és a háromszintű vadgazdálkodási tervezési rendszert, kialakították a vadgazdálkodási tájakat és körzeteket (1. ábra), valamint létrehozták az Országos Vadgazdálkodási Adattárat, és a vadászati felügyelőségeket (Mikó és mtsai., 1996).

1. ábra

A Dél-dunántúli régió vadgazdálkodási körzetei

Forrás (Source): <http://www.south-transdanubia.hu/>

Figure 1: Big game management territories of the South Transdanubian Region

Magyarországon a vidéki diverzifikáció egyik lehetősége az erős hagyományokon alapuló vadászat fenntartása. Eléréséhez azonban megfelelő minőségű vadállományra és jól szervezett, működő vadgazdálkodási szervezetekre van szükség. A vadgazdálkodás komoly feladatot jelent számukra, hiszen a nem szakszerű állománykezelés kijavítása, helyrehozása hosszú évekre telik.

Az állomány minőségének megállapításánál fontos, hogy az igazi agancs minden mesterséges beavatkozás és segítségadás nélkül a természet által alkotott, az élőhely által termelt tanúsítvány, amely rámutat a környezet állapotára is. Egy minőségi gimbika, ott élhet és növeszthet kapitális agancsot, ahol a környezete, élettere is megfelel genetikai adottságainak. Egy vadaskertben, farmon, karámban különböző serkentőkkel és vitaminokkal tenyésztett szarvasagancs lehet szép, de egyben értéktelen is, mert mesterségesen előállított „ipari” termék (Páll, 2006).

ANYAG ÉS MÓDSZER

Kutatásom primer és szekunder adatokra egyaránt épül. Primer információkhoz mélyinterjúk elkészítésével jutottam, amely egy olyan kvalitatív eljárás, ahol a szakemberek legmélyebb és legegényőbb gondolatait ismerhetjük meg. Az egyéni mélyinterjú nem összpontosít egyetlen fókuszra, mert szélesebb területeket vizsgál, de a „céltémákat” mégis előre meghatározott témalista alapján tárják fel (Lehota, 2001).

A vadgazdálkodás fenntartásához, fejlesztéséhez, valamint az elérhető reális lehetőségek felméréséhez elengedhetetlen feladat a körültekintő, előrelátó tervezés. Több olyan elemzési módszert is kifejlesztettek már, amely ezt a célt szolgálja. Az egyik ilyen klasszikus módszer a SWOT analízis. A mélyinterjúkat feldolgozva, feltártam a vadgazdálkodásban rejlő erősségeket és lehetőségeket, megállapítottam azokat a területeket, ahol veszélyekre számíthatunk, ahol átalakításokra, fejlesztésekre van szükség.

Az interjúk során egybehangzó választ kaptam a Dél-dunántúli régió gímszarvas állományának jó minőségére, amelyet statisztikai módszerek segítségével is alá támasztottam. Az elemzések a Dél-dunántúli régió 1990 és 2005 év időszaka közötti - közel 40 000 (39 597) egyed nagyságú állomány - nagyvadas vadgazdálkodási körzeteire vonatkoznak. Az adatokat a Kaposvári, a Szekszárdi és a Pécsi Vadászati és Halászati Felügyelőség bocsátotta rendelkezésemre.

A vizsgálatokat az MS Excel táblázatkezelő program segítségével végeztem el. Az analízis során a gímszarvas trófeabírálatának adatait dolgoztam fel. A vizsgált tényezők elemzésekor, a paraméterek átlagait *súlyozott számtani átlag* segítségével határoztam meg, ahol a különböző állományok nagysága alapján súlyoztam a trófeabírálat értékeit (Szűcs, 2002).

Mivel az átlagok nem adnak információt az adatsorok differenciáltságáról, ezért *súlyozott négyzetes átlageltérést* is számítottam, majd a *variációs koefficiens* segítségével megvizsgáltam az adatsorok homogenitását. A kiemelt változók szerkezetének jellemzéséhez *megoszlási viszonyszámokat* alkalmaztam (Köves és Párniczky, 1975).

EREDMÉNY ÉS ÉRTÉKELÉS

A Dél-dunántúli régió vadgazdálkodásának SWOT analízise

A mélyinterjúk során, vadászokat (zártkertben és szabad tartásban dolgozók), erdészeket, mezőgazdasági termelőket és a Vadászati Felügyelet vezetőit kérdeztem meg a Dél-dunántúli régióban. Összehasonlítottam, hogy a különböző helyeken dolgozó – más tapasztaló – szakemberek hogyan vélekednek a gímszarvas-populáció minőségi tényezőiről és a vadgazdálkodás gazdasági helyzetéről.

A vadgazdálkodásban jártas szakemberek válaszait csoportosítottam és egy rangsort alakítottam ki az egyes kategóriákon belül. A vizsgálat alapján a következő eredményeket kaptam:

Erősségek

- A vadásztatás hagyományainak megőrzése.
- A vadállomány, és a vadgazdálkodás (ahol lehetséges) kiemelkedő minősége.
- A szakemberek magas kvalifikációja.

Gyengeségek

- Felaprózódott vadászati szervezetek.
- Marketing tevékenység alacsony szintje.
- Konfliktusok a termelőkkel és a természetvédőkkel.
- A vadkárok és az orvvadászat magas aránya.

Lehetőségek

- Nagyvad populáció minőségi értékei.
- Piaci részesedés emelése (hús, trófea, vadászat).
- Társadalmi elfogadottság emelése, a gondolkodásmód megváltoztatása.
- Állami támogatottság növelése.
- Erdőtelepítések növelése.
- Öko- és vadászati turizmus fejlesztése, hazai és nemzetközi szinten.
- Vidékfejlesztésben betöltött szerepének növelése.

Veszélyek

- A vadászetika hagyományainak romlása.
- Csak a gazdagági szempontok szem előtt tartása.
- Élőhelyek romlása, csökkenése.
- Vadkerítések kiépítésének növekedése.
- Nagyvadas területek felaprózódása.

A megkérdezettek véleménye szerint a Dél-dunántúli régió területén a vadásztársaságok átlagosan 3000 ha-os területe nem elegendő a megfelelő vadgazdálkodás folytatásához. A vadásztársaságok bevételeiknek jelentős hányadát a bérvadászat teszi ki, ezért igyekeznek minél több vendég igényét kielégíteni, sajnos olyan eszközökkel is amely már túlmutat az etikus vadászon. A termelőkkel a legtöbb konfliktust a vadkár okozza, amelyek megoldásához egy egységes kárfelmérési metodika segítene.

A marketing tevékenység alacsony szintje (a vadásztatás és a vadhús területén), a piaci növekedés és a - hazai, illetve nemzetközi - turizmus egyik meghatározó gátja. A *nagyvad minőségéből* fakadó előnyök teljes kihasználása még nem jellemző Magyarországra, ezért, mint lehetőséget (és nem erősséget) kell figyelembe venni az analízisben. Az erősségek egyik meghatározó pillére a *vadgazdálkodás színvonala*, ezért ezt kihasználva, újabb elérendő cél a vadállomány élőhelyének növelése, az erdőtelepítések bővítése, valamint a vidékfejlesztésben betöltött szerepének fokozása lehet.

A Dél dunántúli régió elejtett gímszarvas állományának minőségi összehasonlítása

A szakemberek úgy vélik, hogy a magyar nagyvad populáció kiemelkedő minőségű, ezért összehasonlító elemzéseket végeztem a régió területén megtalálható vadgazdálkodási körzetek között a gímszarvas trófea bírálatánál adott paraméterek alapján.

A dél-dunántúli vadásztársaságok minőségi eredményeinek összehasonlítását mutatja a *1. táblázat* a Nemzetközi Pontszám (IP, a Nemzetközi Vadászati és Vadvédelmi Tanács – CIC – által kialakított trófeabírálati képlet alapján adott pont érték) szerint. A 1990-2005 évekre vonatkozóan feldolgozott 39 597 adat közül körzetenként kiemeltem a legtöbb pontot kapott gímszarvas-trófeák első 10%-át. Látható, hogy lényeges eltérés van (29,21) a bírálat során adott legmagasabb nemzetközi pontszámot kapott agancsok között (233,15 és 262,36 között ingadozik). A legmagasabb pontszámú gímszarvas trófeát a IV/2. Somogyi nagyvadas körzet területén bírálták, amely 262,83 IP pontot kapott és a tömege 16,81 kg. Annak igazolására, hogy ez nem csak a véletlen műve, megvizsgáltam a legjobb 10% átlagos pontszámát is. Mivel a legmagasabb átlag pontszámot is a IV/2-es Somogyi nagyvadas körzetben tapasztaltam (249,45), így a véletlen hatás kizárható. A legjobb 10% pontszámai nem mutatnak nagy szóródást, mert a variációs koefficiens minden esetben 10% alatti, tehát elmondható, hogy a vizsgált adatsorok homogének, ebből következően az átlag jól jellemzi azokat.

1. táblázat

**A dél-dunántúli gímszarvas-gazdálkodás minőségi különbségei,
az 1990-2005 közötti trófeák bírálati adatai alapján**

Vadgazdálkodási körzetek (1)	A legjobb trófea IP pontszáma (6)	A legjobb trófea tömege (kg) (7)	A legjobb 10% trófea átlagos pontszáma (8)	Variációs koefficiens (%) (9)
III/1. Dél-baranyai nagyvadas körzet (2)	250,20	14,05	240,04	2,51
III/3. Tolna-dél-mezőföldi körzet (3)	233,15	12,12	232,18	2,14
IV/2. Somogyi nagyvadas körzet (4)	262,83	16,81	249,45	3,27
IV/3. Mecseki nagyvadas körzet (5)	237,36	13,10	233,99	1,18

Forrás: Megyei Vadászati és Halászati Felügyelőség (Kaposvár, Szekszárd, Pécs); (Source: County Departments of Game Management and Fisheries (Kaposvár, Szekszárd, Pécs))

Table 1: Quality differences of the red deer framing in the South Transdanubian, on the basis of trophies file, between 1990 and 2005

Big game management territories(1), III/1. Big game territory in the South-Baranya(2), III/3. Territory in the Tolna-south-mezőföld(3), IV/2. Big game territory in Somogy(4), IV/3. Big game territory in Mecsek(5), IP scores of the best trophy(6), Mass of the best trophy(7), Average score of the 10 best trophy(8), Variation coefficient(9)

A Dél-dunántúli régió 3 legmagasabb IP pontszámú trófeája Somogy megyéből került ki: az első: 262,83 IP, 16,81 kg, 13 éves, 2001. Somogytarnóca; a második: 262,36 IP, 14,05 kg, 13 éves, 2002. Vörösalma; a harmadik: 253,68 IP, 15,44 kg, 13 éves, 2005. Rinyaújlak.

A régió vadgazdálkodási körzeteit az érmes trófeák alapján is összehasonlítottam. A nemzetközi pontozás alapján arany érmes trófea a 210 IP pont feletti, ezüst érmes a 190 és 209,9 pont közötti, és bronz érmes a 170-189,9 pontos.

A 2. táblázatból olvasható le az érmes trófeák száma és %-os aránya az egyes körzetekben összesen elbíralt trófea közül. Eszerint ugyancsak a IV/2. Somogyi nagyvadas körzet területén volt a legtöbb érmes trófea (pl. arany: 988 db). A körzetek közül viszont a III/1. Dél-baranyai nagyvadas körzetben bírált összes trófea között volt a legtöbb (6,07%) arany érmes. Amennyiben az összes érmes trófea megoszlását viszonyítjuk az elbírálásra került gímszarvas trófeák számához, akkor azt tapasztaljuk, hogy Somogy megyében lőtt gímszarvasbikák kapták a legtöbb érmet (42,10%). Ezt az eltérést egyrészt a területnagyság, másrészt az ökológiai potenciál indokolja.

A három megye arany érmes trófeák számának változását a 2. ábra mutatja. Az érmes trófeák száma 1990-1999-es évig folyamatosan csökkent (110 darabról 35-re), majd a következő években ismét emelkedés mutatkozott (1999-ben 13 db, 2000-ben 51 db). Látható, hogy Somogy kiugró értékekkel rendelkezik e paraméterek tekintetében a másik 3 körzet közül. A nagyfokú ingadozások az elbíralt trófeák számát követik. Az ezüst- és a bronzérmes gímszarvas bikák változását összehasonlítva az arany érmesek alakulásával, hasonló arányokat tapasztalunk.

2. táblázat

Az érmes gímszarvas trófeák száma és megoszlása a Dél-dunántúli Régióban 1990-2005 között

Vadgazdálkodási körzetek (1)	A trófeák száma (db) és megoszlása (%) (6)			
	aranyérmes(7)	ezüstérmes(8)	bronzérmes(9)	összes érmes(9)
III/1. Dél-baranyai nagyvadas körzet (2)	357	879	1074	2310
III/3. Tolna-dél-mezőföldi körzet (3)	188	816	1175	2179
IV/2. Somogyi nagyvadas körzet (4)	988	2942	4024	7954
	5,23	15,57	21,08	42,10
IV/3. Mecseki nagyvadas körzet (5)	304	1078	1697	3079
	3,73	13,27	20,78	37,80

Forrás: Megyei Vadászati és Halászati Felügyelőség (Kaposvár, Szekszárd, Pécs); (Source: County Departments of Game Management and Fisheries (Kaposvár, Szekszárd, Pécs))

Table2: Items and distributions of the red deer trophies in the South Transdanubian Region, between 1990 and 2005

Big game management territories(1), III/1. Big game territory in the South-Baranya(2), III/3. Territory in the Tolna-south-mezőföld(3), IV/2. Big game territory in Somogy(4), IV/3. Big game territory in Mecsek(5), Number and distribution of medal priced trophies(6), Gold medals(7), Silver medals(8), Bronze medals(9) Total medals(9)

2. ábra

Arany érmes trófeák alakulása a vadgazdálkodási körzetekben, 1990-2005 között

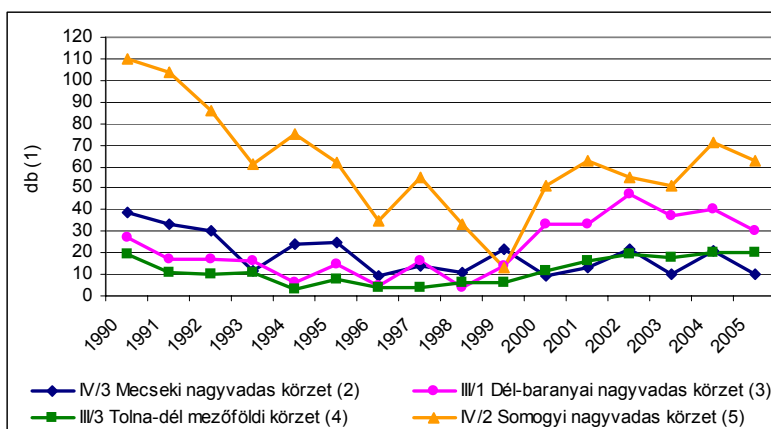

Figure2: Number of gold medal priced trophies in the big game management territories, between 1990 and 2005

Pieces(1), IV/3. Big game territory in Mecsek(2), III/1. Big game territory in the South-Baranya(3), III/3. Territory in the Tolna-south-mezőföld(4), IV/2. Big game territory in Somogy(5)

Az elvégzett vizsgálatok a gímszarvas állomány minőségének néhány mutatóját elemzik, de nem adnak egyértelmű információt a minőségről. Kutatásaimat ezzel kapcsolatban kiterjesztem, és jövőbeni célom, hogy egy mutatószámot alakítsak ki a gímszarvas állomány minőségének jellemzésére. Ennek a mutatószámnak az elkészítéséhez ugyancsak a 1990-2005 évek között elbírált gímszarvas trófeák adatait használok fel. Célom, hogy egy olyan minőségi kategorizáló rendszert alakítsak ki, amely a trófea tömegén, a jobb és bal szárhosszon, a koron és a nemzetközi pontszámokon alapul. Azért ezeket a trófeaparamétereket választottam, mert a korreláció analízis elvégzése után ezek között volt a legszorosabb összefüggés.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Az általam megkérdezett szakemberek válaszaiból elkészített SWOT analízis eredményeiből az a következtetés vonható le, hogy Magyarország jelenlegi vadgazdálkodásán célszerű lenne változtatni a felaprózódott vadászterületek és az ökonomiai célkitűzések miatt. A marketing tevékenység alacsony szintjét emelni kell a vadhús, és a vadászat keresletének növelése végett. Az erdőtelepítésekre adott támogatások egyik feltétele a kerítések építése, amely a vadállomány élőhelyének csökkentését eredményezi. Figyelembe kell venni, hogy, ezzel nemcsak az élőhelyük csökken, hanem táplálékforrásuk is, mert ezzel a megmaradt kisebb területen nagyobb vadkárt eredményezhet. A vadkárok okozta konfliktusok csökkentésére egy új, egységes kárfelmérési módszert kellene kidolgozni.

A Dél-dunántúli régió vadászati és erdészeti szakembereinek véleményét alátámasztva a gímszarvas-állományának trófea minőségét vizsgálva, megállapítottam, hogy a IV/2. Somogyi körzet az elbírált legnagyobb trófeák tekintetében, és a III/1. Dél-baranyai nagyvadász körzet az arany érmes trófeák számát illetően a legjelentősebb a kiemelésre került paraméterek közül. Összességében a régió az eredmények alapján büszke lehet a vadgazdálkodására.

IRODALOM

- Köves P., Párniczky G. (1975): Általános statisztika. Budapest : Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 152-165. p.
- Lehota J. (2001): Marketingkutatás az agrárgazdaságban; Budapest : Mezőgazda Kiadó, 36-49. p.
- Mikó Z., Vajai L., Cs. Nagy A. (1996): A vad védelméről, a vadgazdaságról, valamint a vadászatról szóló törvény; Budapest: Agrocent Kiadó, 5-60. p.
- Nádas J. (2001). Néhány adat az erdőkről, In: Milleniumi Vadászati Almanach, Somogy megye. Pécs : Krónika Kiadó, 12-50. p.
- Páll E. (2006) Világrekord? In: Vadászati Információs Portál [online] <http://gportal.hu/gindex.php?pg=5283913>, [2007.12.08.]
- Rác Fodor G. (2004): IV/2. Somogyi Nagyvadász Körzet Vadgazdálkodási Terve. Budapest : FVM, 2-31. p.
- Szűcs I. (2002): Alkalmazott statisztika; Budapest : AGROINFORM Kiadó, 83-110. p.

Levelezési cím (*Corresponding author*):

Nagy Mónika Zita

Kaposvári Egyetem, Gazdaságtudományi Kar,
Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola
7401, Kaposvár, Pf. 16.

*Kaposvár University, Faculty of Economic Science
PhD School of Management and Organizational Science
H-7401, Kaposvár, POB 16.*

Tel.: 36-82-505-800/355, Fax: 36-82-505-974

e-mail: nagy.monika@ke.hu